

Impulscontrolestoornissen bij ziekte van Parkinson

29 oktober 2019

Robbert Borgemeester

Arts-onderzoeker en neuroloog in opleiding

Aantal vragen

- **Wat zijn impulscontrolestoornissen?**
- **Hoe vaak komt het voor?**
- **Waardoor wordt het veroorzaakt?**
- **Hoe kom je er achter?**
- **Wat te doen bij impulscontrolestoornissen?**
- **Is dit typisch voor de ziekte van Parkinson?**

Wat zijn impulscontrolestoornissen?

- **Impulscontrolestoornissen (ICS) zijn gedragsverslavingen die het dagelijks functioneren beïnvloeden**
  - **Repetitief (herhaaldelijk)**
  - **Excessief (buitensporig)**
  - **Compulsief (moeilijk te controleren)**

Wat zijn impulscontrolestoornissen?

**“Ik heb afgelopen week voor 100.000 euro
vergoekt in het casino”**

of

**“Ik ben voortdurend aan het schoonmaken, iets
waar ik vroeger een hekel aan had”**

Wat zijn impulscontrolestoornissen?

Stiekem
verslaafd aan
eten...

Hoe vaak komt het voor?

- **Impulscontrolestoornissen: 13.6% -> 25%**
  - **Koopverslaving: 5.7%**
  - **Seksverslaving: 3.5%**
  - **Gokverslaving: 5.0%**
  - **Eetverslaving: 4.3%**
- **Medicatieverslaving: 1.4 - 14%**
  - **'punding' -> dopamine dysregulatie syndroom**

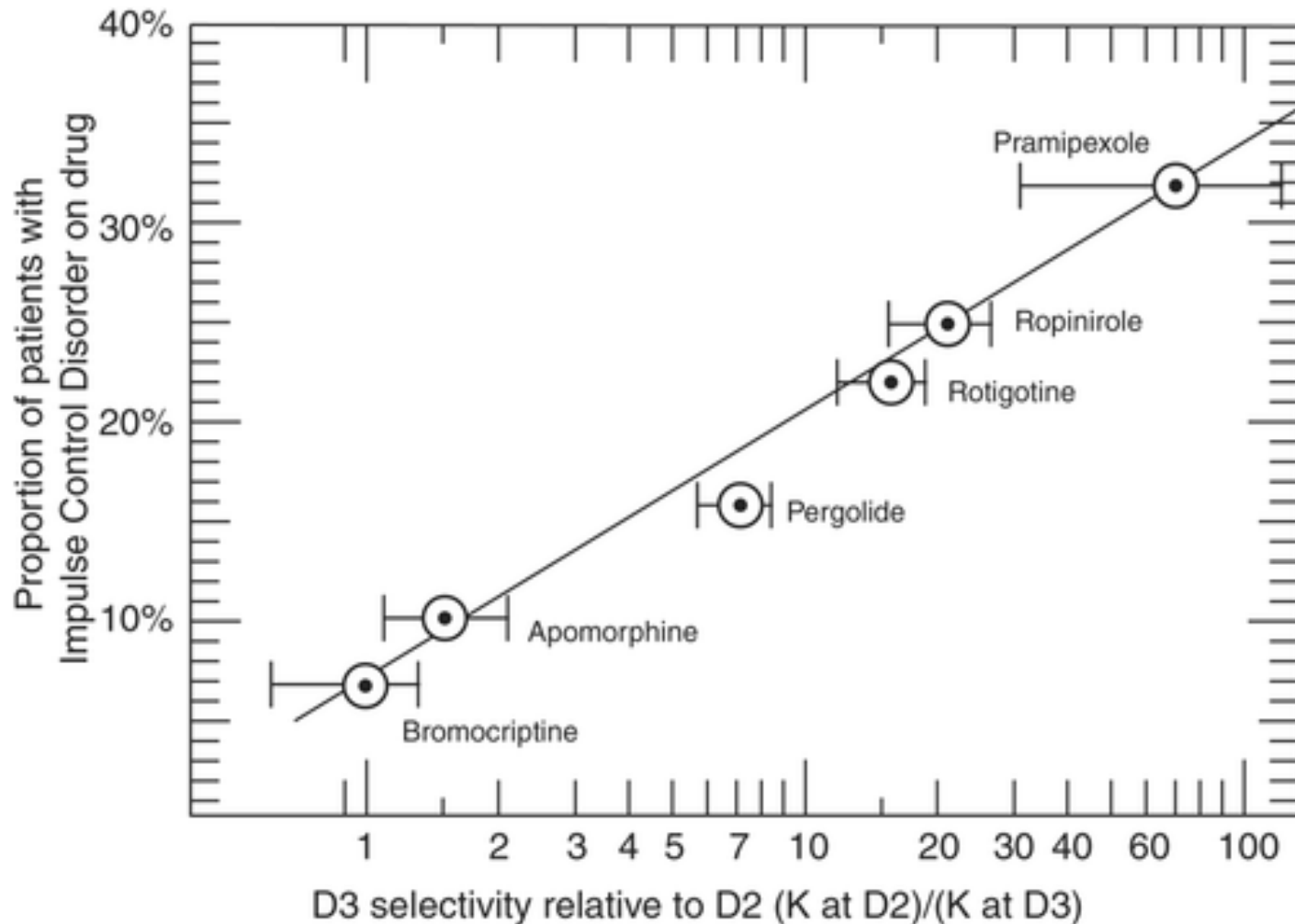

Waardoor wordt het veroorzaakt?

- **Belangrijkste risicofactor voor ICS is medicatie**
- **Dopamine agonisten: 2 tot 3.5 meer risico**
  - **Pramipexol > ropinirol > pergolide en rotigotine**
- **Levodopa verhoogt ook het risico**

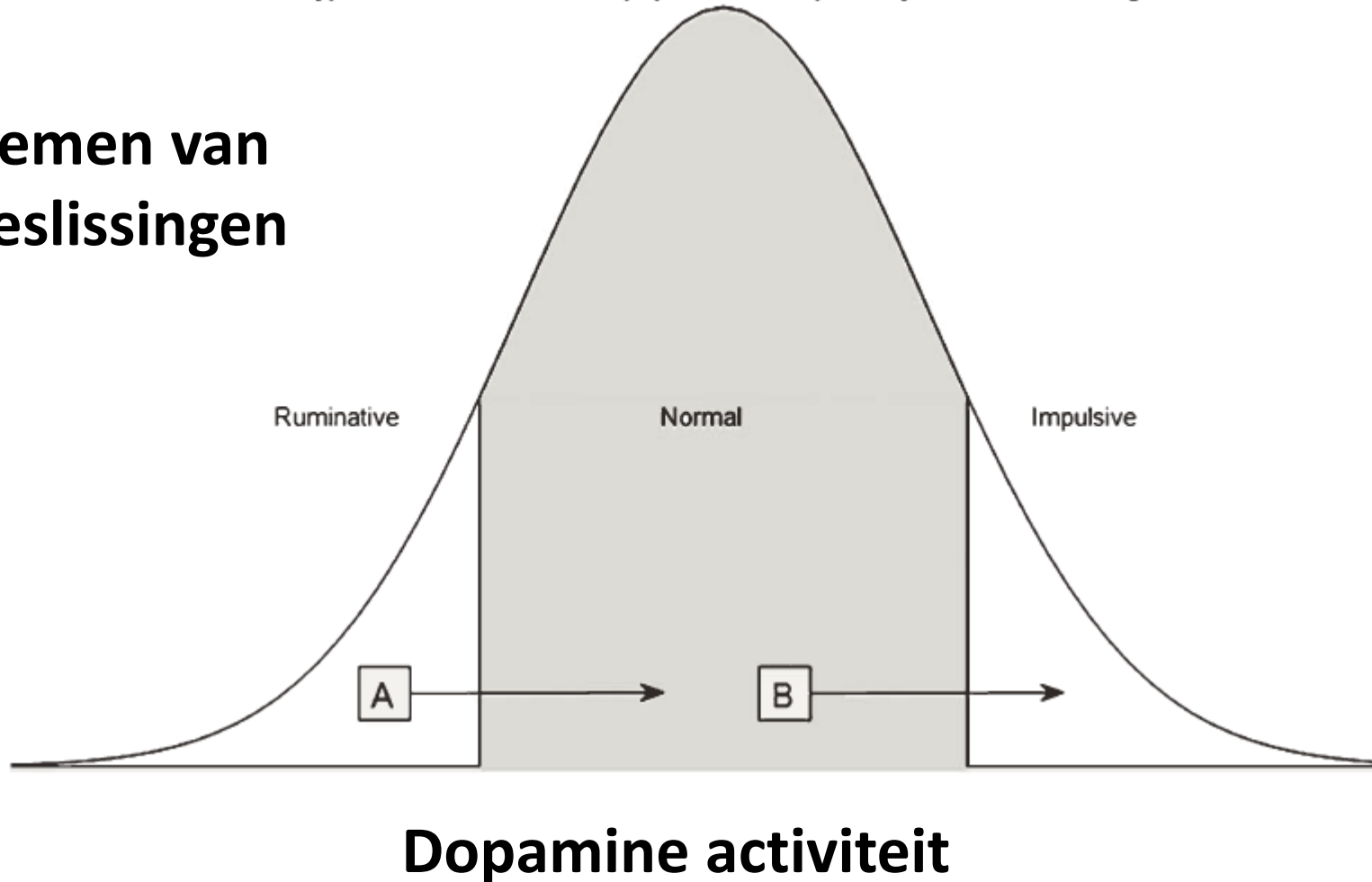

Waardoor wordt het veroorzaakt?

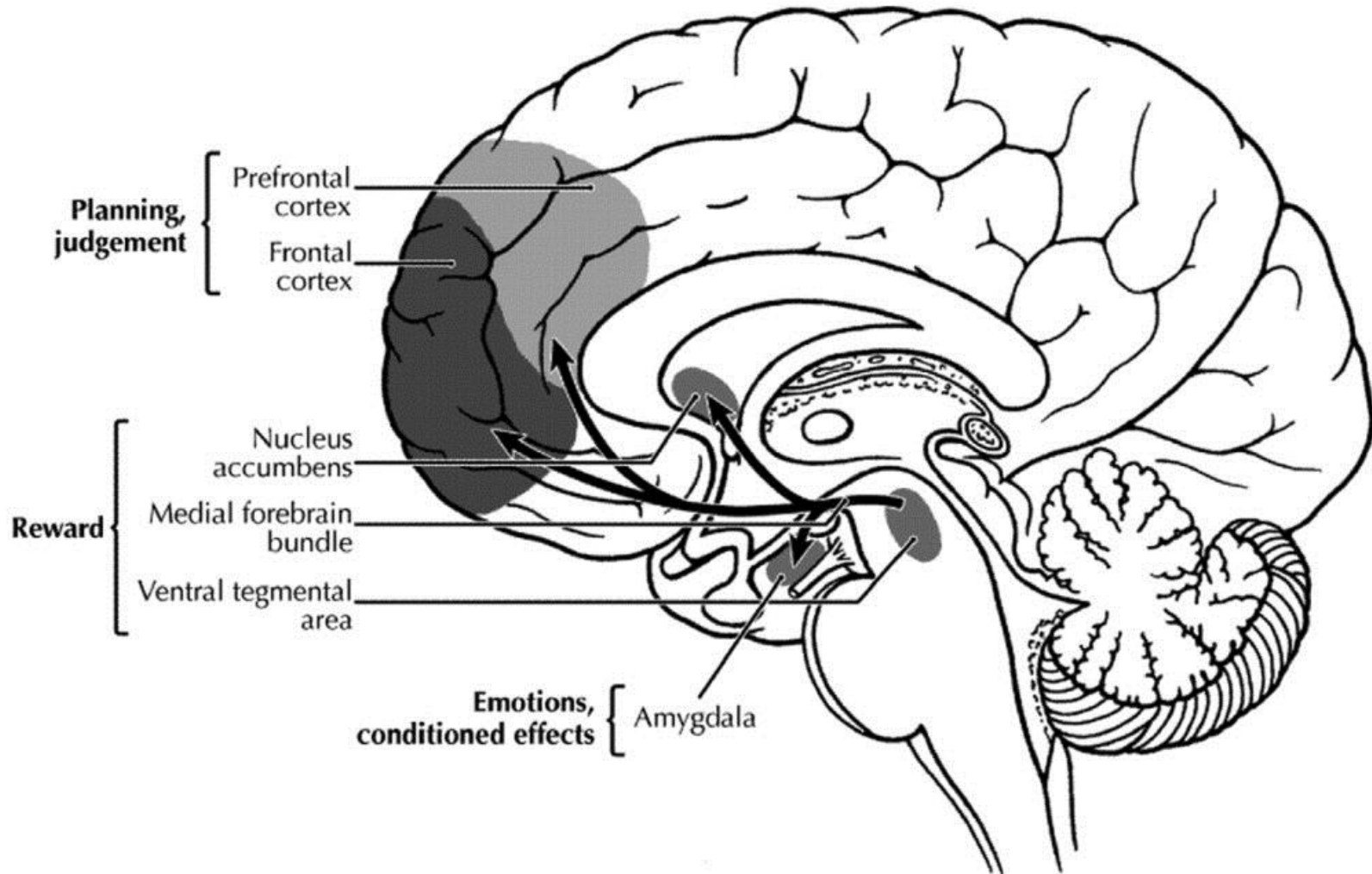

Waardoor wordt het veroorzaakt?

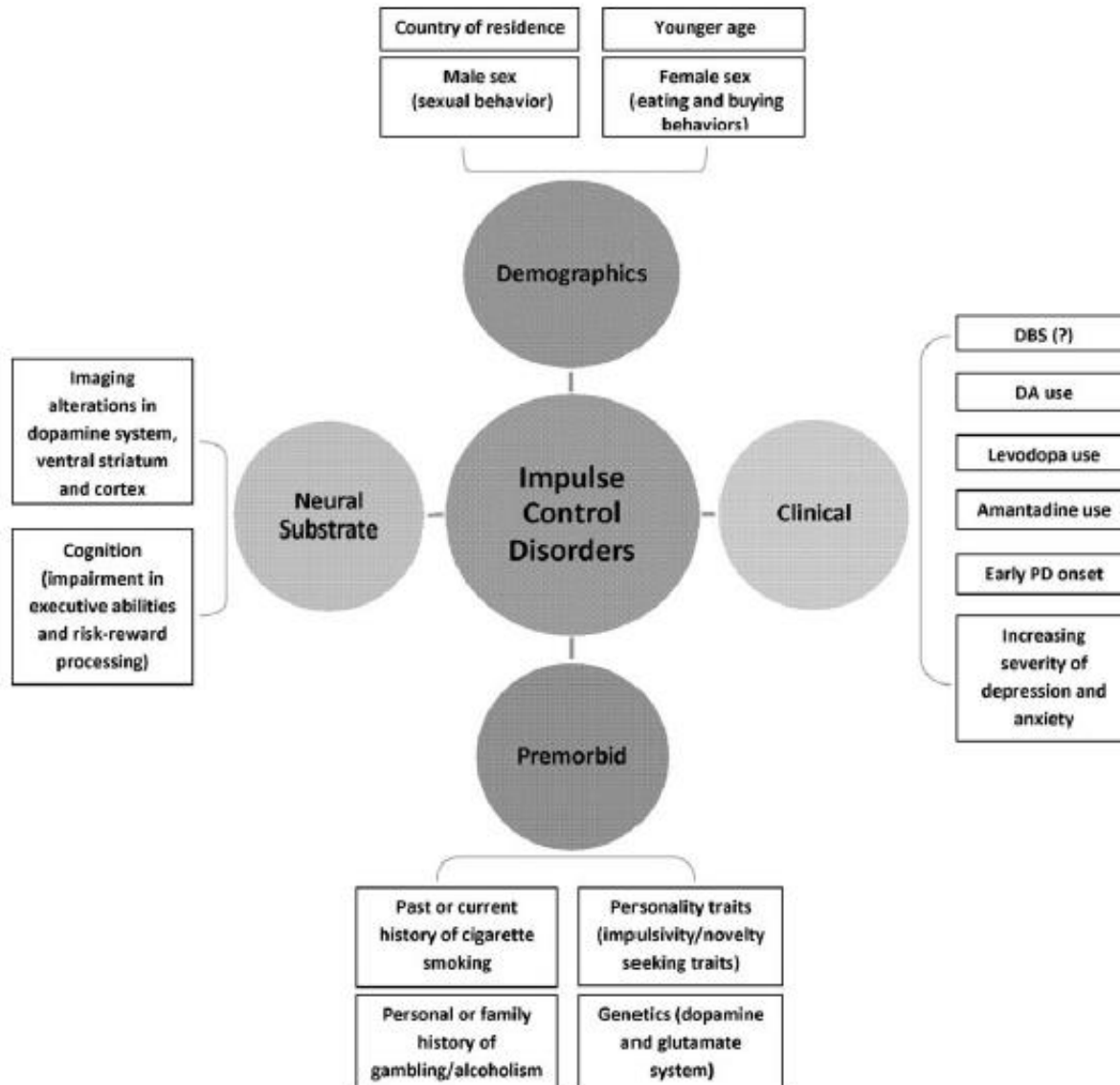
Nemen van beslissingen

Waardoor wordt het veroorzaakt?

Waardoor wordt het veroorzaakt?

Hoe wordt kon je er achter?

- Kan heel lastig zijn!
  - **Schaamte bij patiënt én dokter**
- Belangrijk dat behandelaar vraagt naar deze klachten en ook herkent
- Niet herkennen kan ernstige gevolgen hebben

Wat te doen bij impulscontrolestoornissen?

- **Omzetten van dopamine agonist naar levodopa**
  - **Kan gepaard gaan met motorische en niet-motorische verslechtering**
- **Multidisciplinaire behandeling met psychiater**
- **Medicamenteus:**
  - **Voorschrijven van antipsychotica (SSRI's of naltrexon)**
-> nog niet wetenschappelijk onderbouwd
- **Niet-medicamenteus:**
  - **Cognitieve gedragstherapie**

Hoe worden impulscontrolestoornissen behandeld?

Wat te doen bij impulscontrolestoornissen?

- **DBS (diepe hersenoperatie):**
  - **Mogelijk effectief bij behandeling van ICS**
- **Apomorfine pomp (dopamine agonist):**
  - **Minder ICS dan bij andere dopamine agonisten**
- **Duodopa pomp (levodopa):**
  - **Hoge dosering levodopa in vergelijking iets groter risico op ICS**

Is dit typisch voor de ziekte van Parkinson?

- **Impulscontrolestoornissen komen ook voor bij andere aandoeningen, zoals restless legs (= rusteloze benen) of hyperprolactinemie (= aandoening waarbij teveel aan hormoon prolactine wordt aangemaakt)**
- **Beide aandoeningen worden behandeld met dopamine agonisten**

Take home message

- **Impulscontrolestoornissen komen veel voor**
- **Wees bewust van deze bijwerkingen**
- **Belangrijk om herhaaldelijk naar deze klachten te vragen, zowel aan patiënt als diens partner**
- **Behandeling kan lastig zijn; het afbouwen van medicatie werkt het best, maar kan gepaard gaan met verslechtering van andere klachten**